

de scriptie
n om de wo-
capten, Wa-
nwezig in de
l, Prof. Rit-
eningen.

dition by Ma-
eregrinus Ltd

en enen. In:

978. Gehan-
ehandicapten
Deel 4: huis-
porzieningen,
hool en oplei-
nciële situa-
v. de Klein-de
tsuitgeverij.)
etiek en fonc-
Leuven.
oor invaliden.

uidelines for
Applied Ergo-

EMKO (Docu-

en Haag.

36 (Documen-

van de stich-
mond voor ge-

dition by Ma-
the IEEE April
Martin (Ed.).
Recognition.

mogelijkheden
ntactblad VSN
nd), no 117.

ishoudweten-
an de LU Wa-
-02, 6709 PG

september 1990

REACTIE

De naam van het vak

E. GRUIJTERS-WARRINGA

Bij het lezen van het artikel *Huishoud- en Consumentenwetenschappen, Home Economics en Human Ecology* door A. J. Hardon-Baars in het Tijdschrift voor Huishoudkunde 10 (5) kwam een gevoel van onbehagen in mij op, dat ik aan de schrijfster en aan de lezers kenbaar wil maken.

Het gaat om haar gedachte de naamgeving van de vakgroep Huishoudstudies aan de Landbouwwuniversiteit Wageningen te veranderen in huishoudeologie. Zij wordt hiertoe geïnspireerd door deelname aan congressen van de Society for Human Ecology (SHE). Ik schrijf mijn commentaar in de volgorde van het artikel van mevrouw Hardon. In haar inleiding spreekt zij haar waardering uit voor de naamsverandering in Human Ecology zoals die in Amerikaanse universiteiten heeft plaatsgevonden. Van Home Economics naar Human Ecology.

Commentaar 1: Over Home Economics is te twisten. De nadruk op de efficiency in de besteding van geld, tijd en arbeidskracht, die zolang prioriteit heeft gehad bij het ontwikkelen van Huishoudkundeprogramma's in de Landbouwwuniversiteit, H.B.O.-instituten en beroepsonderwijs in Nederland was eenzijdig; echter als men huishoudeologie de nadruk geeft, blijft men net zo eenzijdig. Ik versta onder huishoudeologie de leer van het verband van huishoudens en de door die huishoudens gevoerde huishoudingen met de omgeving. Alle respect voor het verhelderen van de relatie tussen huishoudens en huishoudelijk handelen in het huishoud-ecologisch model, maar daar vind ik ook alle aspecten terug, die in het vakgebied Huishoudkunde, door de LUW veranderd in Huishoudstudies, aan de orde kwamen. Expliciet benadrukken van de omgeving is nog geen reden om de naam van de vakgroep te wijzigen. Dan ben je even beperkend als bij de naam Home Economics.

De momenteel gevoerde naam Huishoudstudies is breedomvattend. Economische, ecologische, technische, verzorgende, culturele, normatieve en nog andere aspecten kunnen als studieobject ingevoerd worden. Boven-

dien moet niet vergeten worden, dat een wetenschapsareaal, dat in de universiteit wordt ontwikkeld en bestudeerd, tot doel heeft effect te hebben in de toepassing in de maatschappij. Mijn zorg is dat de verschraling die de naam huishoudeologie in de LUW mischien niet zal veroorzaken, wel ontstaat in HBO en verder onderwijs. Bij het vak Biologie is ecologie van plant en dier een studieonderdeel, niet de hele biologie. Is huishoudeologie niet een modeverschijnsel?

Mevrouw Hardon beschrijft verder hoe in de Amerikaanse en de Nederlandse situatie zich de studie van Huishoudkunde (Home Economics) ontwikkeld heeft. Over de Nederlandse ontwikkelingen wil ik enkele opmerkingen maken.

Commentaar 2: Vanaf 1920 zijn in Nederland formele leraressen-opleidingen voor huishoudkunde en landbouwhuishoudkunde gesticht. Met een staatsexamen werd getracht deze opleidingen op een zodanig niveau te brengen en te houden dat de door de instituten afgeleverde leraressen kennis en vaardigheden bezaten om huishoudkunde (koken en voedingsleer, onderhoud van huis en huisraad en wasbehandeling, en landbouwhuishoudkunde) in scholen te onderwijzen en in de voorlichting vanwege land- en tuinbouwbonden en andere te functioneren. De voortgezette opleidingen N XVII (na N VII) en N XVIII (na N VIII) waren bedoeld om opleidsters voor de leraressenopleidingen af te leveren (later werden deze Middelbare Akten genoemd). Momenteel worden Huishoudkunde docenten opgeleid in de Lerarenopleidingen (HBO). De wetenschap omtrent Huishoudkunde is indertijd geleverd door natuurkunde, scheikunde, biologie, economie, sociologie en andere disciplines. Een wetenschapsgebied Huishoudkunde ontbrak tot 1950. Het werd hoog tijd dat Huishoudkunde een wetenschapsgebied werd in Nederland. Dat de huishoudkundigen van Wageningen indertijd te veel praktisch bezig zijn gegaan en het huishoudkundig onderzoek te weinig gestalte kreeg, hebben wij als opleiders altijd ervaren. En nog steeds is onze vraag: waar blijven de

onderzoeksvorstellen en onderzoeksresultaten van Huishoudstudies van de LUW? De Lerarenopleidingen Huishoudkunde (HBO) en Toegepaste Huishoudwetenschappen (HBO) hebben die nodig. Dit sluit aan bij de opmerkingen van Doris Badir (IFHE congres te Minneapolis) dat in Amerika de Home Economists op de universiteiten toepassingsgericht worden opgeleid. Het zijn dan docenten die opgedane informatie overdragen, zoals in Nederland de abturiënten van NLO en THW (HBO). Hoog tijd dat er in Amerika iets verandert.

Commentaar 3: Het HBO in Nederland gaat zich echter ontplooiën. Ook daar is nu onderzoek toegestaan. Overleg tussen LUW en HBO wordt steeds meer gewenst ten dienste van Huishoudkunde.

Mevrouw Hardon stelt n.a.v. het SHE congres in 1988 in San Francisco dat de interdisciplinaire brede benadering van problemen in de dagelijkse woon- en leefsituatie van leden van huishoudens gecombineerd moet worden met specialistische kennis. Dit vraagt niet alleen inspanning van de medewerkers van de vakgroep van de LUW die op disciplines zijn aangesteld (leerstoelen economie van het huishouden, sociologie van het huishouden en huishoudtechnologie) maar ook van de medewerkers in de HBO-instituten om tot die interdisciplinaire aanpak, ontwikkeling en kennisoverdracht van Huishoudkunde te komen. Een uitwisseling van en overleg over onderzoekprogramma's tussen LUW en HBO wordt straks noodzakelijk met het accent op een kritische evaluatie vooraf en achteraf. Het bedrijfsleven zal hier ook een rol gaan spelen (derde geldstroom).

Commentaar 4: Een holistische benadering van het vakgebied huishoudkunde is te verkiezen boven een gepartieerde. Dit kan tot uitdrukking komen in het systeem, waarmee afgestudeerde huishoudkundigen werken en dat zij door de leerplannen van onze instituten hebben ervaren. De huishoudecologie moet opgenomen zijn in dat geheel. Het kan zelfs een samenhanggevend factor zijn. Maar het is een verarming om de naam huishoudstudies te wijzigen in huishoudecologie.

Commentaar 5: De Internationale Federatie voor Huishoudkunde is momenteel onder leiding van dr. Doris Badir bezig de betekenis van huishoudkunde wereldwijd te benadrukken. Een relatiernetwerk is groeiend. In Europa werken we samen naar het IFHE-congres in Hannover in 1992. Is het niet mogelijk om de onmiskenbare betekenis van het denken over Human Ecology, zoals dat in de Society for Human Ecology (SHE) gebeurt, in

te brengen in het denken over Huishoudkunde, vooral in het huishoudkundig onderwijs- en onderzoeksprogramma, zodat dit creatief en vooruitziend wordt en geïnspireerd door authentiek denken?

Auteur

E. Gruijters-Warringa is voorzitter van de Nederlandse afdeling van de IFHE en voormalig Hoofddocent Huishoudkunde.

Naschrift

Laat ik beginnen met op te merken dat ik het zeer zinvol vind om in dit vaktijdschrift met vakgenoten te discussiëren over de ontwikkelingen van ons vakgebied, in Nederland en in internationaal verband.

Mijn artikel verscheen onder het kopje *Internationaal* en beoogde een analyse te geven van de ontwikkelingen in het vakgebied, juist in relatie tot de naamgeving aan universiteiten, een beperking die ik me had opgelegd.

Laat ik voorts voorop stellen dat in het genoemde artikel niet mijn gedachte over de naamgeving centraal staat, zoals Elly Gruijters-Warringa in haar tweede alinea stelt, maar dat ik me daarentegen in mijn voornamelijk op literatuur gebaseerde analyse afvraag, of de veranderingen in naamgeving, vooral in de Verenigde Staten, niet slechts cosmetische operaties zijn!

Een antwoord daarop kan ik niet geven, alleen de lezer kan met mij vermoeden dat de naamsverandering te maken heeft met een gewenste statusverhoging van het vakgebied Home Economics.

Mijn voorstel in het genoemde artikel is dus niet om de naam van de vakgroep te veranderen in Huishoudecologie. Een ecologische kenschetsing van het vakgebied is trouwens historisch verankerend, zoals in mijn artikel is beschreven. Tenslotte is een zuiver micro-gerichte benadering van de huishoudvoering als een "kunde" (de huishoudkunde) anno 1990 niet meer relevant en was deze, zoals uit een historische analyse blijkt, anno 1900 bij het ontstaan van ons vakgebied evenmin object van studie.

Juist Doris Badir, de huidige presidente van de IFHE, die ik aanhaal, concludeert dat vele problemen waarmee de Home Economics nu wordt geconfronteerd, kunnen worden teruggebracht tot het niet volgen van de in de beginjaren uitgezette ecologische benadering, waarin de relatie mens-omgeving centraal staat.

De naamsverandering van de vakgroepen Huishoudkunde en Wonen aan de Landbouwuniversiteit heeft niets te maken met kosme-

Huishoud-
ndig onder-
zodat dit
en geïnspi-

n de Neder-
lig Hoofddo-

an dat ik het
schrijft met
e ontwikke-
erland en in

kopje *Inter-*
e te geven
ebied, juist
universitei-
opgelegd.

in het ge-
te over de

Elly Gruij-
linea stelt,
ijn voorna-
analyse af-
aamgeving,
niet slechts

even, alleen
en dat de
eft met een
t vakgebied

tikel is dus
te verande-
ecologische
s trouwens
ijn artikel is
r micro-ge-
voering als
anno 1990
oals uit een
900 bij het
amin object

sidente van
ert dat vele
onomics nu
rden terug-
de in de be-
benadering,
ng centraal

vakgroepen
Landbouw-
met kosme-

ptember 1990

tica of een voorkeur van een auteur, maar is zeer pragmatisch voortgekomen uit de fusie van twee vakgroepen. Het vakgroepbestuur van de nieuwe gefuseerde vakgroep had de voorkeur voor de naam *Huishoud- en consumentenstudies*, een in de VS, Canada en ook in ontwikkelingslanden veel gehanteerde naam.

Het clusterbestuur van de cluster Economie, waaronder de vakgroep momenteel ressorteert, keurde deze naam echter af, daar de vakgroep Marktkunde zich ook met consumentenvraagstukken bezighoudt en er tevens een werkgroep Consumentengedrag bestaat, waartoe de vakgroepen Humane voeding, Marktkunde en Huishoudstudies behoren. De volgende voorkeur van het nieuwe vakgroepbestuur was *Huishoudstudies*, hetgeen in de betreffende vergadering werd overgenomen en inmiddels door het College van Bestuur is vastgesteld. Tot zover de discussie over de naam van de *vakgroep*. Elly Gruijters haalt naar mijn mening vakgroep en vakgebied wat door elkaar.

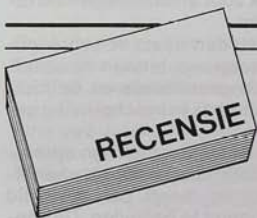
Met het Commentaar 3 ben ik het van harte eens. Overleg tussen de LUW en het HBO is steeds meer gewenst ten dienste van het vakgebied Huishoudkunde (of welke naam dan ook). Juist nu aan de LUW bij de vakgroep Huishoudstudies op leerstoelniveau een monodisciplinaire invalshoek op de dagelijkse verzorging centraal komt te staan is een bezinning op het interdisciplinaire karakter van het probleemveld zeer actueel. Een discussieplatform zoals de Vereniging voor Huishoudkunde Nederland, het tijdschrift voor Huishoudkunde en in Internationaal verband de IFHE en SHE is hiertoe een geschikt medium. Onder Commentaar 4 geeft Elly Gruijters haar voorkeur weer voor een holistische benadering. Mijn huishoudecologisch model, dat een systeembenadering weergeeft, probeert juist daartoe een aanzet te geven. Deze benadering komt voor ons vakgebied uit de school van Beatrice Paolucci, waar ik veel afiniteit mee heb. Het in het artikel gepresenteerde model van Susan Sontag is tevens een uitwerking daarvan. Alleen ben ik het met Wright en Herrin eens dat het gevaar bestaat dat het huishouden teveel als een statische eenheid wordt gezien. Vandaar mijn voorstel voor ook studie van de interne dynamiek binnen het huishoudsysteem in wisselwerking met de omgeving (mannen en vrouwen als subsystemen).

Ook Commentaar 5 onderstreept ik van harte. Samenwerking van leden van de SHE (Susan Sontag is daarin zeer actief) en de IFHE op het terrein van de Huishoud- en consumentenstudies, de Human Ecology of de Home Economics is van groot belang om tot verdere

ontwikkeling van ons vakgebied te komen. Binnen de SHE zullen vakgenoten meer wetenschappers ontmoeten die zich met ecologische vraagstellingen bezig houden, hetgeen ook noodzakelijk is voor een verdere verdieping van kennis en inzicht op het terrein van de wisselwerking van het huishoudsysteem met de sociaal-economische, de natuurlijke en de fysieke omgeving.

Eigenlijk zijn Elly Gruijters en ik het niet oneens; haar weergave van problemen is wat concreter dan de mijne. Ik roep waarschijnlijk vragen op, hetgeen een eerste stap is naar een verdere verdieping van ons vakgebied. De naamgeving is dan van ondergeschikt belang! Haar roep tot samenwerking met de SHE voor het internationale IFHE congres in Hamburg in 1992 wil ik van harte ondersteunen.

Antine Hardon

Minima en schulden in de Maasstad

Aat Brand m.m.v. Maarten van Raaij, september 1989. Minima en schulden in de Maasstad. Een vergelijkend onderzoek naar de huishoudvoering van 150 Rotterdamse minima met en 60 zonder problematische schuld. Gemeentelijke Sociale Dienst Rotterdam, ISBN 90 72170 03 2, Sociaal-Wetenschappelijke Afdeling, Postbus 1024, 3000 BA Rotterdam.

Sedert 1985 functioneert in de gemeente Rotterdam het project schuldsanering. Om tot een adequate beleidsontwikkeling te komen ten aanzien van de schuldproblematiek diende, volgens de projectgroep, verder onderzoek te worden verricht. Hierbij stonden drie vragen centraal:

- Welke huishoudelijke "mechanismen" zijn bepalend respectievelijk dragen bij tot het rondkomen of juist tot het in problematische schuld verzeild raken?
- Wat is de effectiviteit van curatief beleid door schuldsanering, -bemiddeling en -regeling, al of niet in combinatie met budgetvoorlichting en nazorg?